

CZÖVEK ERNA 125

(Orsova 1899. december 23. – Budapest, 1983. március 30.)
zenetanár, a magyar zongoraoktatás egyik legjelesebb egyénisége.

<https://zeneiskola.budakeszi.hu/nevadonk>

A jeles zenepedagógus nevét a Budakeszi Zeneiskola 1996-ban vette fel.

A névadó EMLÉKFALA a budakeszi CZÖVEK ERNA Zeneiskolában.

SZÁVAI MAGDA CZÖVEK ERNA KÖSZÖNTÉSE¹

A Zenei Lexikon adatai szerint Czövek Erna „...jeles zenepedagógus”, született 1899-ben Orosházán, 1920 óta fővárosi, ill. állami zeneiskolákban tanít. Több ízben vezetett zenepedagógiai szemináriumot. Ama pedagógusok egyike, akik – különösen 1945 óta – sokat tettek a magyar zeneoktatás modernizálása érdekében...”

A néhány soros címszó semmiképpen sem alkalmas arra, hogy megfelelő értékelést adjon egy gazdag, sokoldalú, munkás életről. Mégis, a maga szűkszavú pontosságával figyelmeztet, emlékeztet arra, hogy az örökifjú, mozgékony, tevékeny Czövek Erna most tölti be 75. életévét.

Ilyenkor köszönteni szokás az ünnepeket s a jókívánságok mellett sorát ejteni érdemei számbavételének, tevékenysége méltatásának. Úgy hiszem, mi sem áll távolabb a közismerten szerény jubilánstól, mint a közéleti szereplés – még ha azt az évforduló indokoltta teszi is, így hát köszöntés gyanánt (vagy talán köszöntés helyett) azokból a vele kapcsolatos élményeimből és hosszú barátságunk alatt felgyülemlett emlékeimből nyújtok át egy csokorra valót, amelyeket az évforduló alkalmából próbáltam felidézni, összerakosgatni.

1945 tavaszán ismerkedtem meg vele, akkor a Magyar Pedagógusok Szakszervezetének zenei tagozatát vezette. Ha jól emlékszem, a Puskin utcában kerestem fel, bemutatkoztam neki s arra kértem, bízson rám bármilyen munkát. Az íróasztalnál ülő, energikusnak látszó, szikár nő szemüvege mögül rám pillantott s megkérdezte, hol lakom. Mikor azt válaszoltam, hogy Budán, habozás nélkül felszólított, szervezzem meg a szakszervezet zenei tagozatának budai részlegét. Hogyan? Erre vonatkozóan szabad kezet adott, csupán azt tanácsolta: forduljak zenész-címjegyzékért a Magyar Kórus szerkesztőségéhez. „Két-három hét múlva várlak a kész programmal” – mondotta, s ezzel utamra bocsátott. Akkor váltig csodálkoztam, hogyan bízhatta rám, az ismeretlenre ezt a feladatot. Ma már tudom, hogy egész életében határtalanul, szinte gyermeki naivsággal bízott az emberekben, s ha néha érték is csalódások, mindenkor és mindenütt maga köré tudta gyűjteni jószándékú és tehetséges muzsikuskor egész sorát. Olyan pedagógusok, zeneszerzők vették és veszik őt körül, akiket ő inspirál és akik őt inspirálják újabb és újabb kísérletezésekre.

¹ Muzsika 1974/12.

Czövek Erna mindenekelőtt nevelő. Azt, hogy már a felszabadulás előtt is a zenepedagógusok haladó csoportjához tartozott, Veress Sándor 1947-ben megjelent *Billegető* muzsika c. gyűjteményének előszavából tudtam meg (önmagáról, múltjáról ugyanis ritkán beszélt): „...az új elméleti és gyakorlati zenepedagógiai módszerek és eredmények szélesebb körű ismertetésére és a magyar zenetanárok között való terjesztésükre szerveztük meg Czövek Erna kartársammal a Zenepedagógiai Szemináriumot, amely Molnár Antal lelkes elnöklése alatt a Zeneművészeti Főiskola XVIII. tantermében éveken át gyakori gyülekezőhelye volt a haladó szellemű pedagógusoknak. Kiváló előadói, tanításain és termékeny vitákon érlelődtek meg azok a gondolatok és kristályosodtak ki azok az alapelvek, amelyek végül a magyar hangszeres zenepedagógia átformálásához és új alapokra helyezéséhez vezettek ...”

1945 után a XVIII. tanterem viszonylag szűk keretei kitértek Czövek Erna előbb a főváros, majd az egész ország hangszeres pedagógusait szervezte, irányította és ismertette meg az új pedagógiai alapelvekkel.

Szervező tevékenységének első állomása a Magyar Pedagógusok Szakszervezetének zenei tagozata volt, ahol átképző és továbbképző tanfolyamokat rendezett, előadássorozatokot (olyan kiváló szakemberek közreműködésével, mint *Hammerschlag János*, *Molnár Antal*, *Bartha Dénes*, *Ligeti György*, hogy csak néhány nevet említsünk), s ifjúsági hangversenyeket, amelyeken előadóművészeink színe-java fellépett. Már ekkor maga köré gyűjtötte és a különböző feladatok ellátására kinevelte segítőkész zenepedagógusok egész sorát; így, mikor más munkakör ellátására vállalkozott, nem okozott problémát az utódlás kérdése.

Rövid ideig az Oktatási Minisztérium zenei osztályának munkatársaként tevékenykedett, ebben a minőségében előkészítette a vidéki zeneiskolák államosítását.

Közben felelős szerkesztője volt a négy évfolyamot megért *Zenepedagógia* c. folyóiratnak. Mivel *Szervánszky Endre* és *Kertész Gyula* társaságában magam is tagja voltam a szerkesztőbizottságnak, bőven volt alkalmam megfigyelni, hogyan tudta a lap munkatársainak körébe bevonni *Szabolcsi Bencét*, *Ujfalussy Józsefet*, *Járdányi Pált*, *U. Mándy Margitot*, *Balassa Györgyöt* – s ezzel még távolról sem teljes a felsorolás – s megfigyelhettem azt is, milyen biztos érzékkel választott ki cikkek, tanulmányok megírására addig ismeretlen zenepedagógusokat.

Úgy érzem, mivel sem jellemezhetném jobban Czövek Ernát, mint ha idézem e folyóirat általa írt beköszöntőjének utolsó bekezdését: „a Zenepedagógia az építeni szándékozó zenepedagógusok demokratikus szócsöve kíván lenni. Helyet kap benne minden egészséges irányzat, sőt helyet kívánunk adni egymással ellentétes megnyilatkozásoknak is, mert a vita, ugyanannak a problémának különböző szempontból való megvilágítása csak termékeny lehet. Az ellenvélemény meggyőző, vagy még jobban megerősít igazunkban, mert gondolkozásra késztet. Olvasóinktól kartársi jóindulatot, de egyúttal szigorú bírálatot is kérünk, hogy közös munkával minél sikeresebben vívhassuk meg harcunkat a zenekultúrát teremtő egészséges zenepedagógiáért.”

Egész életében fáradhatatlanul kereste az újat – akkor is, mikor a Zongora ABC-t állította össze, akkor is, mikor további kiadványait jelenítette meg. Bírálatban bőven volt része, ellenvéleményben is. Azt az érdemét azonban mindenki elismerte, hogy elsőként serkentette egy-két soros gyakorlatok, darabok megírására *Járdányi Pált, Kadosa Pált, Mihály Andrást, Ránki Györgyöt, Sugár Rezsőt, Szabó Ferencet, Szervánszky Endrét, Székely Endrét*, a későbbi időszakban *Dobszay Lászlót, Papp Lajost, Szokolay Sándort*.

A Fővárosi 1. számú körzeti zeneiskola igazgatójaként is az újat kereste. Ugyanakkor, amikor *Dobszay László, Papp Lajos, Oberfrank Géza, Béres János* bevonásával valóságos pedagógiai kísérleti stúdiót hozott létre (szerette maga köré gyűjteni a tehetsége fiatalokat), tapasztalt, régi tanárait is kísérletezésre biztatta. Így sokan voltak segítőtársai új módszerének keresésében, új tantárgyak bevezetésében, új kiadványok létrejöttében.

Mintegy másfél évtizedig én is tantestületéhez tartoztam s így közelről figyelhettem meg: mindenekelőtt a tanítás, a zenére nevelés érdekelte, akár a kitűnők iskolájának felvételijére készítette elő növendékeit, akár az a probléma foglalkoztatta, hogyan lehet közepes tehetségű vagy egészen gyenge képességű tanítványokkal megkedveltetni a zenét.

Már évek óta nyugdíjban van, de a tanítást nem hagyta abba. Barátai, volt és jelenlegi munkatársai, tanítványai és az egész zenésztársadalom nevében lehet-e egyebet kívánni Czövek Ernának, mint azt, hogy tanítson, kísérletezzék még hosszú évekig, jó erőben, egészségben, s legyen meg az az öröme, hogy nyomtatásban napvilágot lásson élete fő műve, melynek ezt az elgondolkoztató címet adta:

(1979)

DR. DOBSZAY LÁSZLÓ CZÖVEK ERNA BÚCSÚZTATÁSA²

Midőn most eleget kell tennem annak a szomorú megtiszteltetésnek, hogy tanártársai, az általa igazgatott hajdani iskola munkatársai, barátai és tanítványai érzéseinek hangot adjak, Őrá emlékezve nem a nagy nevelő, nem az alkotó pedagógia szószólója és megvalósítója, nem is a megújuló zenei nevelés egyik leglelkesebb közéleti munkása merül fel elsőnek, s önkéntelenül szemem előtt, hanem – hogy is mondjam? – egyszerűen a kedves kis Erna néni. Nem baj. Amikor urnába zárt hamvainak jelenlétében számot akarunk adni arról, ki volt ő nekünk, mindenekelőtt emberi tulajdonságai idéződnek fel, s azután felismerhetjük, hogy ugyanezek formálták egyénivé azt a pedagógiai üzenetet is, melyet köztünk hordozott.

Volt benne valami csodálatosan elfogulatlan bizalom minden és mindenki iránt. Szinte nem ismerte, mi a gyanakvás, s azon sem nagyon izgatta magát, ha ez a bizalom megcsalatott. Egy percig sem érezte, hogy ezzel őt személyében megsértették volna. Szinte nem volt önérzete, annyira csak a szent ügyek és az emberek foglalták el érdeklődését, s oly kevéssé önmaga. Ugyanez az elfogulatlan bizalom jellemezte működését is. Nem merev szabályok őrzője volt; a tanítványban nemcsak emberileg bízott, hanem zeneileg is. „A pedagógus úgy alkot, hogy ... a növendék önmagából kiindulva, saját képességeit fejlesztve

² Elhangzottak a 84 éves korában elhunyt kiváló zenepedagógus temetésén, a Farkasréti temetőben, 1983. április 21-én. (Parlando 1983/6-7.)

válják különbbé” – vallotta és valósította. Ugyanezzel a bizalomteli érdeklődéssel fordult minden gondolat, kezdeményezés, megalapozott zenei újítás felé.

Nem a kapkodó, divathajhászó ember újdonság-szeretete volt azonban ez. Élete végéig tanulékony volt, de mindig úgy, hogy önmaga látásmódján, korábbi tapasztalatain, meggyőződésein átszűrve, azokkal összhangba hozva építette be egyre gazdagodó eszmerendszerébe a tanultakat. A kevesek képessége ez, mely megóvja őket attól, hogy úton-útfélen rájuk tapadó nézetek, egymással össze nem férő vélemények halmazát hordozzák magukkal. De megóvja őket ez a szervesen növekvő tapasztalattmennyiség – s megóvta Czövek Ernát is – a csökönységétől, a megmerevedéstől szintúgy. Ahogy írja is: „a legellenállóbb csoport és pedagógiailag a legveszélyesebb, amelyik tapasztalatait évtizedekig – nem gyűjtögette, hanem évtizedekkel ezelőtt megszerezte s azóta féltékenyen tárolja.” Ez a kívülről szüntelenül gyarapított és belülről szüntelenül átgondolt, megszerzett tudás vált benne világnézeté, s emiatt érezte őt mindenki valóban emberi és pedagógiai egyéniségnek.

A tanulékonyiságnak indítója is, eredménye is az értékes iránti fogékonyság volt. Már az emberi kapcsolatokban is, csak, akik közelről ismerték, tudják, mennyire szerette a tehetséges embereket. Ez ugyan magától értetődőnek látszana, pedig a tehetség világunkban többször kelt ösztönös idegenkedést, félelmet, gyanakvást maga ellen, mintsem bizalomteli szeretetet. A tehetséges emberek kockázatos emberek, főként, ha gyermekről vagy fiatal pályakezdőről van szó. Ő nemcsak becsülte, hanem szinte ösztönösen kedvelte azokat, akikben tehetséget érzett. Sokszor még hibáikat, svihákságaikat is inkább elfogadta, mint a feddhetetlen, de tehetségtelen, érdektelen nagyképűséget.

Az átlagpedagógusok réme, az érdekes gyermek volt az ő kedvence. Hány ilyen kis vadócot vett át kollégáitól, s fészült ki lelkileg, nem egyszer még testileg is. Ezzel a mohó érdeklődéssel figyelte azt is, amit jó ösztöne a zenében, az előadóművészetben a zenepedagógiában tehetségesnek, értékhozónak vagy értéket ígérőnek talált, elfogadva esetleges kiforratlanságaival együtt.

Erna néni kezében Szokolayné Szesztay Sári Erna néniről készült alkotása

Az emberekkel és dolgokkal való közvetlen, elfogulatlan, hiúságtól mentes kapcsolata egyetlen dologgal, az életre nem figyelő hivataloskodással szemben tette csak bizalmatlanná. Kitűnő vezető volt, ami az iskolájában kialakított pezsgő szellemi légkört, az állandóan bontakozó, gazdagodó szakmai életet illeti. Szinte nem is volt igazgatói szobája, mert valóságos klubhelyiség volt az a jövő-menő tanároknak, akik ott vitatkoztak, diskuráltak, vagy csak pletykálgodtak, máskor meg zongoráztak, kamarazenéltek, énekeltek, miközben ő – nem is értem hogyan – asztalánál hivatalos tennivalóit végezte, föl-fölnézve, belekapcsolódva a beszélgetésekbe, mindig tanítva okos megjegyzéseivel, ugyanakkor mindig tanulni készen akár a legfiatalabbaktól is. Iskolája valóban élt, fejlődött. De ha nem az élet pártjáról nézzük, felettesei bizonyára nem találták elég jó hivatalnok-igazgatónak. Emlékszem, egyszer azt ajánlotta egyik szolfézsstanárnak, hogy ötös osztályzattal buktassa meg az egész osztályt, minthogy nagyon szorgalmasak voltak, viszont a következő osztály zenei feladataira még nem érettek.

Harcos volt, de nem a mindenre elszánt forradalmár hősies feszültségével, hanem valami ártatlan gyermeki derűvel szemében. Munkáját, személyét mindenki nagyra becsülte. Nyilván ennek jele, hogy Budapest Főváros Tanácsa őt saját halottjának tekintve gondoskodott temetéséről.

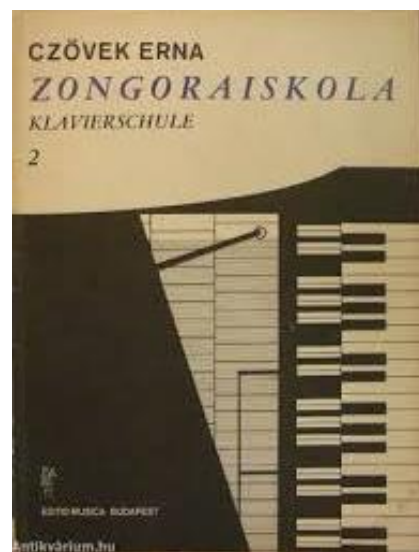
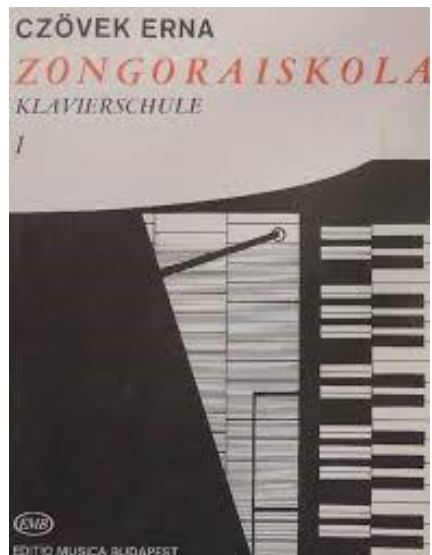
De úgy látszik, Magyarországon senkit sem temethetünk úgy, hogy ne kellene önváddal búcsúznunk tőle. Tudását, tapasztalatait, messze nem használtuk fel úgy, mint javunkra vált volna. Mennyire szerette volna, ha az a néha kissé eretnekségnek nyilvánított látásmód, ahogyan a zongora- és általában a zenetanítást meg pedagógiai közéletünket nézte, eljutott volna a fiatal tanárgenerációhoz. Szinte elzárták tőlük őt bár feddhetetlen, de nem biztos, hogy mindig valóban fejlődő és fejlesztőképes hegemoniák. Élete végén zenei közéleti örökségét egy válogatott cikkgyűjteményben szerette volna ránk hagyni a kiadók sora éppúgy visszautasította, mint könyvterveit vagy éppen kész könyvét. Most nem iskoláiról beszélek, hanem gondolatairól. Egyetlen vékony füzet maradt szerény médiumként, közvetíteni e gondolatvilágot. Legszebb és neki bizonyára legkedvesebb megemlékezésünk az lenne, ha a temetésről hazatérve ma este rászánnánk egyetlen órát, s elolvasnánk úgy, mintha saját szájából hallanánk.

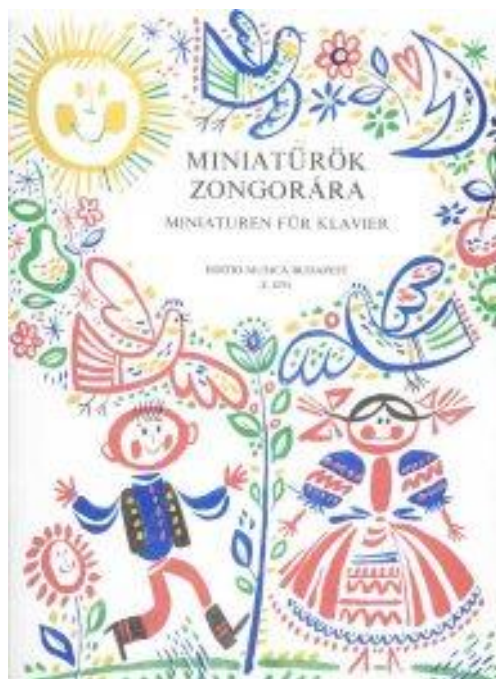
Kedves Erna néni! Hát valóban csak ennyi maradt – „isa por és hamu vagyunk”? Vagy érzük be azzal, hogy élni fog emlékezetünkben és azon néhány munkájában, akik tanítványául szegődtek? Valóban eltűnhet, valóban gazdátlanra válhat szelíd, de élénk mosolya? Valóban semmivé lesz a nyolc évtized alatt fölhalmozott szellemi gazdagság? Vagy a szétszórt hamu módjára

CZÖVEK ERNA FŐBB MŰVEIBŐL

Szerkesztette Czövek Erna

Megjelenés dátuma: 1973. december

Kiadó: Editio Musica Budapest Zeneműkiadó

Tartalomjegyzék

1. **Dobszay László: Magyar népdalfeldolgozások**
2. Dobszay László: Régi magyar táncok
3. Loránd István: Karakterdarabok
4. Papp Lajos: Táncosan
5. Papp Lajos: Fanfárok
6. Papp Lajos: Diákdal a 18. századból
7. Papp Lajos: Óserdőben
8. Papp Lajos: Vihar
9. Papp Lajos: Kiderül
10. Huszár Lajos: Ujjgyakorlat
11. Huszár Lajos: Hangsúlytalan - Hangsúlyos
12. Huszár Lajos: Nyújtott ritmusok
13. Balázs Árpád: Katonásdi
14. Balázs Árpád: Cammogós
15. Balázs Árpád: Kis invenció
16. Balázs Árpád: Etűd
17. Balázs Árpád: Cantilena
18. Sugár Rezső: Magyar gyermekdalok
19. Kadosa Pál: Magyar népdal
20. Kadosa Pál: Öt kis darab

RÉGI MAGYAR TÁNCOK
ALTE UNGARISCHE TÄNZE
OLD HUNGARIAN DANCES

5

DOBSZAY László

I

2
4

II
Cifrázások – Verzierungen – Ornaments

3
4

f

rit.

Átnézte Czövek Erna
Megjelenés dátuma: 1969
Kiadó: Editio Musica Budapest Zeneműkiadó

7

Kicsit ravasz imitáció

Eine schlaue Imitation – A somewhat tricky imitation

Z. 5704

Kicsit ravasz imitáció

Eine schlaue Imitation – A somewhat tricky imitation

8

cisz

2
4

5

1

Z. 5704

Detailed description: This is a piano score for a piece in 2/4 time. The key signature has one sharp (F#). The score is marked '8' and 'cisz'. It features a treble clef with a melodic line starting on a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, C5, and a descending eighth-note scale. The bass clef provides a steady accompaniment of quarter notes. A large 'EMB' watermark is visible in the background.

6

Feleselős

Widerrede – Answering back

6

cisz

2
4

3

5

Detailed description: This is a piano score for a piece in 2/4 time. The key signature has one sharp (F#). The score is marked '6' and 'cisz'. It features a treble clef with a melodic line starting on a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, C5, and a descending eighth-note scale. The bass clef provides a steady accompaniment of quarter notes. A large 'EMB' watermark is visible in the background.

Kíséret klasszikus modorban

Begleitung in klassischer Manier – Accompaniment in classical manner

7

cisz

2
4

3

5

Z. 5704

Detailed description: This is a piano score for a piece in 2/4 time. The key signature has one sharp (F#). The score is marked '7' and 'cisz'. It features a treble clef with a melodic line starting on a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, C5, and a descending eighth-note scale. The bass clef provides a steady accompaniment of quarter notes. A large 'EMB' watermark is visible in the background.